

Lázár Ervin meséi, mint a szeretet mítoszai
üzenetet hordoznak számunkra napjainkban is

Lázár mesemondóként már nem feltételezte, hogy a világban erkölcsi világrend uralkodik, hogy sors és érdem összhangban vannak, hogy sohasem győzhet a gonosz. De a Lázár-mesék világképében van egy érték, amelyen nem foghat ki semmi: ez a szeretet. Nem mindenható, nem válthat meg mindenkit, vannak kudarcjai, szomorúság is fakadhat belőle, de képessé tesz a megbocsátásra, képtelenné a „fogat fogért, szemet szemért” bosszúra. Ez az érték mesevilágának tartóoszlopa. Lázár meséi tulajdonképpen a szeretet mítoszai.

[Komáromi Gabriella: Lázár Ervin élete és munkássága](#) 250. oldal

Lázár Ervin szakdolgozati szemelvény-gyűjtemény

Műelemzés - Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika című meséjére fókuszálva

Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer egy Lázár Ervin nevű meseíró, aki az élet nagy igazságait jobbnál jobb mesékbe ágyazva adta át nekünk, s akit talán még ma sem ismerünk, értékelünk eléggé...

„ - Miért írsz meséket?

- A játékhoz való vonzódás... Azt hiszik az emberek, hogy mesét írni könnyű. Pedig hát ez a legnehezebb műfaj, mert... miért is? Na igen... Azt hiszik, gyerekeknek írom. A kiadónál is megkérdezték, hány éveseknek? Mit jelezzenek a borítón? Én nem hány éveseknek írom a meséket. Abból fogalmazok meg valamit, ami megmarad az emberben a gyerekségből.”

Lázár Ervin a Kisfiú meg az oroszlánok című meseregényével tűnt föl (1964). A gyermekhős, Peti élénk fantáziája életre kelti a romos pajtába képzelt oroszlánokat. Mindezt akkora meggyőződéssel teszi, hogy elfoglalt, komoly apja is belemegy a játékba, vagyis megérti, hogy ez nem más, mint fiának a magány elleni lázadása és ... nem bontja le a pajtát.

A Hétfejű Tündér (1973) kötet meséinek egy csoportja a klasszikus népmesei elemek lázárervines variációja a szeretet hangnemében. Ez a szívszorító, önzetlen, fantasztikus, mégis emberi szeretet végigkíséri az író történeteit, de leginkább éppen a címadó mesében érthető meg a lényege: a visszanimetés elve.

Hogy is szól a mese? --- Amikor a rácpácesresi, magát csúnyának gondoló kisfiú zenélni nem tudó zenész szomszédai biztatására levágta Hétfejű Tündér hat fejét és éppen a hetedik ellen fenekedett...”de akkor elkapott! Szorosan magához ölelt, mozdulni sem tudtam...--Te bolond, te bolond!- mondta kedvesen. Megcsókolt jobbról, megcsókolt balról, megcirógatott. Ez nem öl meg engem, ez nem varázsolt el engem, ez nem bánt engem, ez szeret engem!”

És a fiú soha többé nem megy vissza Rácpácesresre, mert őriznie kell a jóságos tündér egyetlen fejét – nehogy elveszen, - s mert a tündér szemében meglátja magát: „ A lábam egyenes volt a hasam sima, a fejem hosszúkás, nem voltam se bandzsa, se lapátfülű, se tyúkmellű, se harcsaszájú.”

Ha a Hétfejű Tündérré azt mondjuk, hogy a szeretet hangnemében íródott, akkor a Szegény Dzsoni és Árnika történetében az akarat a domináns akkord. Röviden úgy is mondhatnánk, ez Lázár Ervin akarat-meséje. Vagyis, hogy nem elég a szeretet. A szerelmesek csak a boldogság küzdő- cselekvő akarásával érhetik el a céljukat.

Van a mesének két idevágó mozzanata, a közepén és a végén - egymást erősítő - szövegrész:

„- Ne félj, Dzsoni - mondta Árnika,- ha nagyon akarjuk, megtaláljuk a Hétfejű Tündért.”

Itt az író megszakítja a meseszöveget és behallgathatunk apa és lánya párbeszédébe, akik arra szövetkeztek, hogy megírják ezt a mesét:

„- Nagyon akarják, ugye?

- Igen.
- És ha valaki valamit nagyon akar, azt tényleg meg tudja csinálni?
- Azt hiszem.
- Nem vagy benne biztos?
- Hát nem is tudom... abban vagyok csak biztos, hogy nagyon kell akarni.”

A befejező párbeszéd így rímel az előbbire:

„- Ebben a mesében minden jóra fordult.

- Miért, baj?
- Dehogynem. Éppen az a jó benne...A valóságban is minden jóra fordul?
- A valóságban? Nem. Sajnos nem.
- Akkor ez egy nem igaz mese volt?
- Dehogynem. Azt jelenti, hogy mi mind a ketten nagyon-nagyon akarjuk, hogy a valóságban is minden jóra forduljon.
- Én is nagyon-nagyon akarom. Te mondtad, hogy nagyon- nagyon kell akarni. Akkor is, ha nem biztos, hogy sikerül.”

A szeretet és az akarat összekapcsolásával bontja ki Lázár Ervin a Szegény Dzsoni és Árnika című meseregényében a valakihez tartozás, a másokért élés boldogító voltát, az önmegvalósítás egyedüli reális módját. Erre nem csak a két főszereplő a példa, hanem szinte az összes szereplő „ráébred” erre a titokra. Az önzés tunyaságát legyőző cselekvő szeretet kitűnő példája a „tizenkét nagyon testvér” esete: immár nemcsak együtt sopánkodni tudnak, hanem Árnika segítségével rájönnek, mennyivel boldogabb lehetne az életük, ha megosztanák egymással a terheket, gondokat, bajokat, no meg az örömet:

„ – Akármelyikőtök beleesne a folyóba, biztos lehetne benne, hogy a többi tizenegy utána ugrik és kihúzza... Nagy bizalom és szeretet lehetne bennetek” – tanítja őket a királylány, és mert megfogadják a tanácsát, hamarosan meg is tapasztalják a gyümölcsseit.

Az örökké sértődő Rézbányai Győzöt „ellensértődéssel” győzi meg Dzsoni. Hatás: végre rájön, hogy nem kerülnek el nagyívben az emberek, ha felhagy önző életmódjával és megpróbál segíteni a rászorulókon.

Máskor egy futballcsapatnyi ember érez rá saját képességeire, megint csak Dzsoni segítségével és válik sikeres boldog emberré marcona rabló-sors helyett.

A meseszöveg, az alakok megformálása olyan életszerű, a népmesékkal ellentétben olyan hétköznapi hősöket állít elénk, amivel azt sugallja: „ha nagyon- nagyon akarjuk”, nekünk is sikerülhet!

Nézzük például Östör királyt: milyen esendő gyakori dühösségével, de milyen bölcs is ugyanakkor a rendelete saját haragja következményeit illetően:

„- Most akármit mondok, ne törődjete velem, haj, de mérgek vagyok, legjobb, ha nem is kerültök a szemem elé, kutya teremtette, mert hátra kötöm a sarkatokat! Tűnjetek el és számoljatok ezerig, s akkor nézzéte meg, hogy mérgek vagyok-e még.”

(Mai szülőknek is megfontolandó tanács kamaszokkal való bánásmódra...)

A mesék nyelvezete: ugyancsak egyedülálló, markánsan jellemzi Lázár Ervint és alátámasztja azt az írói ars poeticát, hogy ő abból fogalmaz meg valamit, ami megmaradt az emberben a gyerekségből. Így lesz a Miska macskából Mikkamakka, az „... ég a házad ideki-„ből Berzsián és Dideki a gyermeki logika kristálytisztá értelmezése szerint.

Nyelvi és szójátékai nemritkán túllépnek a felnőttek szókincsén, gyakran új szavakat hozva létre, pl.: a Százarcú kedvenc felkiáltása: „azt a kacskamacskafarkát”, vagy, ahogy Rézbányai Győző „kuporgott, guborgott” ... kinek jut eszébe elemezni? Tökéletesen érthető. Nem?

Aztán itt vannak a szereplők nevei: Östör király, Ipiapacs, a hírhedett rabló, Százarcú boszorka, Szegény Dzsoni, a világ legszabadabb embere és a többi, akiket már említettünk ... igazán fantáziadús nevek, akár a klasszikus eposzok állandó jelzői, egyszerre jellemzik is viselőjüket.

A gyermekek (és gyermeklelkű felnőttek!) szókincsét is remekül fejleszti a gyakorta alkalmazott szóhalmaz, a hatásáról nem is beszélve. Például nem hagyták a réten Árnikaék Rézbányait „sértődötten, fájó szívvel, búskomoran, bánatosan, nekikeseredetten, hanem megvígasztalták.

És íme a fokozás egy különös formája: „a Szegény Dzsoni SC a világ minden futballcsapatát könnyedén legyőzte, megnyerték az Európa-kupát, a Világ-kupát, az Óperenciás-kupát és a Kupa-kupát is megnyerték.”

Számomra azért is különösen kedvesek Lázár Ervin meséi – a gyermekien tiszta gondolkodásán túl-, mert meglehetősen váratlan, fordulatokkal teli a cselekmény, vagy akár egy rövid párbeszéd is.

Pl.: a Hétfejű Tündér kötet bevezetőjében ezt olvashatjuk:

„- Mit csináltál mostanában?- kérdezte Juli

- Uborkát egyeltem, őrséget kettőztem, dinnyét harmadoltam, fő zsványt négyeltem, ötöltem-hatoltam, erdőben heteltem, miattad nyolcultam, nem kilencedeztem, gonoszt tizedeltem.
- Húha!- mondta Juli
- Azt nem hoztam- csóválta fejét a cserkesz
- Hát mit hoztál?

- Apádnak almavesszőt, Györgynek gyömbérgyökért, anyádnak fűzfaágat, hadd teremjen tercinákat.
- Micinákat?
- Ter.
- És nekem mit hoztál?
- Mesét.
- Hol van?
- Már odaadtam.”

„Számon kérték a mese tanulságát is néhány helyen. Semmi. Tanmeséket írni, nekem nem fekszik. Régen sem szerettem a tanmeséket.”

Lehetne még elemezni, hogy mitől olyan jók Lázár Ervin meséi, mégis úgy gondolom, legjobb, ha kézbe veszi a kedves leendő olvasó és meggyőződik maga. Biztatásul még egy történet: Péter öcsémmel annakidején az iskolában sikeresen megutáltatták a nyomtatott betűnek még a látását is. Ehhez hozzátett még anyukája, aki otthon gyakran ezzel szerelte le Peti túlpörgését: „eredj olvasni”, vagyis büntetés számba ment a dolog. 10 éves korára ez az ellenszenv már több tantárgyra kihatóan kórossá vált, amikor is nálunk nyaralt Nagyvázsonyban. Az ebéd utáni csendes pihenő szentség lévén neki is muszáj volt lefeküdni. Hogy ne unatkozzon, feltettem a Szegény Dzsoni és Árnikát lemezen. Érdeklődve hallgatta, de amikor a rablók üldözik Dzsonit a kacsával - elment az áram (a főkapcsolóval könnyen megoldható...). Peti kétségbe volt esve, most mi lesz velük? Mire nagylelkűen felajánlottam könyvben a folytatást. Mondtam, nekem ugyan most nincs időm felolvasni, de nézd, itt jönnek a rablók... Azóta olvas mást is ...Saját gyermekeink is ezen nevelődtek (Fésűs Éva mellett) és ma mindegyik szenvedélyes könyvmoly (az erkölcsi tartalmat tarsolyban hordozva!). Lehet, hogy nem akart tanmeséket írni Lázár Ervin, de hogy mi sokat tanultunk és tanulunk belőlük, az tény. Köszönjük!

[Györgyné Kollár Gabriella előadása elhangzott
a 7. régió 2015. júniusi lelki gyakorlatán]